

Klassrummets möblering i förhållande till den pedagogiska arbetsformen

Erika Holm och Malin Tinderholt

**Examensarbete 10 p
Utbildningsvetenskap 41- 60 p
Lärarprogrammet
Institutionen för individ och samhälle**

Höstterminen 2006

Arbetets art: Examensarbete 10 poäng, Lärarprogrammet

Titel: Klassrummets möblering i förhållande till den pedagogiska arbetsformen.

Engelsk titel: The relation between strategies of teaching and the arrangement of desks in the classroom.

Sidantal: 37

Författare: Erika Holm och Malin Tinderholt

Handledare: Monica Hansen Orwehag

Examinator: Josefa Vega Matuszczyk

Datum: september 2006

Sammanfattning

Bakgrund

Vi har tidigare kommit i kontakt med olika klassrumsmöbleringar, genom vår verksamhetsförlagda utbildning och egna tidigare erfarenheter. Vi har diskuterat många gånger med varandra och med andra klasskamrater om hur det är möblerat i olika klassrum. Detta har gjort att vi blivit intresserade av om det ligger någon betydelse i hur man möblerar, och om möbleringen har något att göra med hur man arbetar i klassrummet.

Syfte

Vårt syfte med studien har varit att undersöka om det finns något samband mellan de pedagogiska arbetsformerna och bänkarnas placering. Vi vill också undersöka vem och vad som styr bänkarnas placering i klassrummet.

Metod

Eftersom vår studie gick ut på att undersöka ett förhållande mellan bänkarnas möblering och pedagogiska arbetsmetoder valde vi att använda oss av enkäter och observationer. Vi har valt att studera ämnet utifrån pedagogens synvinkel. Vårt urval består av alla kommunala klasser år 1-5 i en och samma kommun, sammanlagt 140 klassrum. Detta har vi gjort för att på bästa sätt kunna belysa vårt ämne hos en och samma uppdragsgivare. Vi började med att kontakta alla ansvariga rektorer för att få medgivande till att besöka de aktuella klassrummen. Därefter åkte vi ut och samlade in materialet som vi sedan sammanställde i dataprogrammet SPSS. Slutligen analyserade vi våra resultat.

Resultat

I vår studie har vi kunnat bekräfta vårt antagande att det finns ett visst samband mellan bänkarnas placering och pedagogiska arbetsmetoder. Trots att de flesta pedagoger ansåg sig ofta arbeta med grupparbete, såg vi en klar tendens att de som använde sig av en grupperad möblering oftare arbetade i grupp. Vi blev dock överraskade av att det var så många klassrum som möblerades med bänkar. Vi hade förmodat att det skulle vara ett större antal klassrum som möblerades med enbart fristående bord och stolar.

Förord

Under vårt examensarbete har vi fått tillfälle att studera möbleringen i olika klassrum. Det har varit ett mycket intressant arbete som har skänkt oss många reflektioner, gällande betydelsen av klassrummets möblering.

För att kunna ha många givande diskussioner har det varit viktigt för oss att arbeta tillsammans under hela processen. Redan i inledningsstadiet bestämde vi att båda skulle vara lika delaktiga i hela arbetet och att vi tillsammans skulle ta oss genom dess olika stadier.

För att vi skulle kunna genomföra vårt arbete, var vi beroende av att få komma ut till de olika skolorna. Därför vill vi rikta ett stort tack till alla berörda pedagoger på de skolor som vi besökte. Tack, för att vi fick ta er tid i anspråk. Utan er hjälp hade detta arbete inte varit genomförbart.

Vi vill också rikta ett stort tack till vår handledare Monica Hansen Orwehag på institutionen för individ och samhälle vid Högskolan Väst, som har hjälpt och stöttat oss genom vårt arbete.

Tack!

Vänersborg den 18 september 2006

Erika Holm
Malin Tinderholt

Innehållsförteckning

Förord.....	2
Inledning.....	4
Syfte och frågeställningar.....	5
Forskningsbakgrund.....	6
Klassrummets historia.....	6
Teoretiska utgångspunkter.....	7
Grundsyn.....	7
Lärandemiljön.....	9
Undervisningsformer.....	11
Metod.....	12
Undersökningsdesign.....	12
Instrument.....	12
Urval.....	13
Genomförande.....	14
Analys.....	15
Etiska överväganden.....	16
Metodreflektioner.....	16
Resultat.....	17
Möblering.....	17
Styrning och delaktighet.....	20
Arbetsätt och arbetsformer.....	20
Integrerade klasser.....	21
Resultat i förhållande till syfte.....	21
Diskussion.....	22
Möblering.....	22
Styrning och delaktighet.....	24
Arbetsätt och arbetsformer.....	24
Integrerade klasser.....	25
Pedagogisk grundsyn.....	26
Förslag till fortsatt forskning.....	27

Referenslista

- Bilaga 1, Enkätframsida
- Bilaga 2, Enkäten
- Bilaga 3, Klassinformation
- Bilaga 4, Observationsprotokoll 1
- Bilaga 5, Observationsprotokoll 2
- Bilaga 6, Sammanställningsprotokoll

Inledning

Under vår utbildning har vi kommit i kontakt med många olika klassrumsmiljöer, som vi tror har påverkat elevernas utveckling på många olika sätt. De påverkas av många olika faktorer till exempel färgsättningar och inredningar, även ljud och klimat påverkar (Pramling, Klerfelt och Williams Granelid, 1995). Detta har lett till att den fysiska miljön har väckt ett stort intresse hos oss. Vi har valt att inrikta oss mot möbleringen av elevernas arbetsplatser. När vi har varit ute på vår vfu (verksamhetsförlagda utbildning), har vi konstaterat att det förekommer olika bänkplaceringar på skolorna. Vi har även personligen kommit i kontakt med bänkars placering genom våra egna barn. De har kommit hem och diskuterat hur de sitter placerade i klassrummet (för och nackdelar). Dessutom har vi tittat tillbaka på vår egen skoltid, och märkt att vi tycker att bänkarna placeras annorlunda nu jämfört med slutet av 70-talet då vi själva gick våra första skolår. När vi gick i skolan hade alla klassrum samma möblering och man satt alltid två och två i raka rader. Under vår utbildning har vi haft vfu där vi framförallt kommit i kontakt med klassrum, där bänkarna varit placerade i smågrupper.

Att bänkarna placeras olika på skolorna, har gjort oss nyfikna på om det finns någon underliggande pedagogisk tanke med deras placering. Dessutom är vi intresserade av om det finns ett samband mellan möbleringen och vilka arbetsformer som pedagogen använder sig av i klassrummet. Detta är ett ämne som vi tycker berör all personal som arbetar i skolan.

I skolans styrdokument (skollagen, läroplan och skolplan) står det mycket lite om hur den fysiska miljön ska utformas. Det enda som finns om lokalerna är att de ska vara ändamålsenliga och att utrustningen ska vara anpassad till elevernas förutsättningar. Eftersom det inte står detaljerat om klassrumsmiljön i styrdokumentet, måste vi gå mer på djupet och tolka vad som skrivs i läroplanen. Lpo 94 (Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklass och fritidshem, 1998), är ett styrdokument som ger oss direktiv om hur vi som pedagoger ska arbeta i skolan. I Lpo 94 står det att alla elever ska lära sig arbeta självständigt och även att lära sig arbeta tillsammans med andra. Det står också att man som pedagog ska hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och iaktta respekt för elevens integritet. Detta tycker vi är viktiga aspekter att ha i åtanke när man bestämmer elevernas bänkplacering. De Jong (1995) påpekar samtidigt att ändringarna som skett i de senaste läroplanerna innebär att det nästan inte finns en enda skolbyggnad som är anpassad till den gällande läroplanen.

Enligt Arfwedson och Arfwedson (1991) är de flesta klassrummen i svenska skolor byggda för att få plats med trettio bänkar, placerade i enkelrader med 5x6 bänkar eller dubbelrader med 6x5 bänkar. Alla andra möbleringar stöter på problem av utrymmesmässiga skäl. Granberg (1996) har en annan åsikt, hon anser att runda bord tar mindre plats än om man placerar bänkarna en och en. Detta gör att golvytan i klassrummet blir friare och rummet upplevs inte lika trångt.

Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med denna studie är att undersöka förhållandet mellan de pedagogiska arbetsformerna och klassrumsmiljön särskilt med avseende på möbleringen. Detta har vi studerat genom observationer av olika klassrum och deras miljöer. Vi har också genomfört en enkätundersökning, som riktade sig till de ansvariga pedagogerna i de olika klassrummen som vi observerade.

Vi har utgått ifrån följande frågeställningar:

- Vem och vad styr planeringen av möbleringen i klassrummet?
- Finns det samband mellan olika arbetsformer och klassrummets möblering?

Arbete har vi avgränsat till att enbart innefatta placeringen av elevernas arbetsplatser i förhållande till de pedagogiska arbetsformerna. Vi har valt att skriva utifrån pedagogernas synvinkel. När vi i vårt fortsatta arbete använder termen bänkplacering, menar vi de möbler som eleverna sitter vid i klassrummet oavsett om det är bord eller bänkar. Björklid (2005) påtalar att arkitektåret 2001, har bidragit till ett ökat intresse för den fysiska miljöns betydelse i skolan. Vi har trots det haft svårt att hitta konkret litteratur inom vårt specifika område det vill säga möblering. Det känns som om denna del av den pedagogiska miljön är relativt outforskad. Stora delar av litteraturen som vi studerat tar endast upp problematiken kring arkitektur, belysning, ergonomi, ljud med mera.

Forskningsbakgrund

Klassrummets historia

Björklid (2005) tar upp hur klassrummets möblering har förändras genom tiden. På 1600-talet iordningställdes man klassrum för första gången. Det blev som stora kontorslokaler, där några få lärare fick undervisa ett stort antal elever på en och samma gång.

1842 infördes folkskolan och då fick alla socknar i uppdrag att bygga egna skolor. Detta innebar även att de blev tvungna att anställa egna lärare. Klassrummens möblering under denna tidsperiod liknade till stor del dagens svenska kyrkor. Det fanns en kateder längst fram och eleverna satt i långbänkar som stod i rader efter varandra. I samband med att dåtidens skolplan omarbetades 1878, reviderades normalritningarna för en skola. För första gången förekom då flera salar på ritningarna för nybyggda skolhus. De nya salarna innebar också att det fick vara max 60 elever i samma klassrum på en gång. 100 elever var annars ingen ovanlighet under denna tidsperiod. Under 1920-talet började man väga in aspekter såsom trevnad, behag, prydighet och ordning. Intuitionen var att det skulle bli en byggnad, som på insidan skulle göra att eleverna kände att skolan var ett gemensamt hem (ibid.).

Den så kallade Gröna boken gavs ut 1955 av Skolöverstyrelsen. Detta är en skrift som användes av skolplanerare, arkitekter och tekniker när de skulle upprätta nya skolbyggnader. Detta dokument blev en stor hjälp vid planering av skolornas utformning för att de skulle kunna användas på ett så effektivt sätt som möjligt. Skolorna som byggdes runt om i Sverige blev ganska lika varandra och man kunde lätt känna igen sig i både utformningen och utrustningen (Nordahl, 2003).

Under 60-talet hade man en tendens att bygga praktiska och rationella skolor. Skolorna skulle vara ändamålsenliga att använda. Salar delades upp så att de funktionellt kunde användas på bästa sätt. Under 70- och 80-talet så började man återigen att väga in elevernas trivsel på nytt i utformningen av skolorna. Inredningen blev mindre institutionell och man anpassade möbleringen utefter eleverna. Däremot fanns det en tydlig linje om att möbleringen inte fick påverka det praktiska arbetet som pågår dagligen i klassrummet (Steinø, 2003).

På 1990-talet började man prata om arbetslag och arbetsenheter. Det ansågs vara mer utvecklande att arbeta tillsammans än att arbeta enskilt. Alla skulle få en tillhörighet till klassen och de rum som tillhörde dem, för att stärka gruppgemenskapen (Bjurström, 2000).

Teoretiska utgångspunkter

Grundsyn

Grundsyn beskrivs som den uppfattningen man har om eleverna. Den hänger även samman med synen på fostran. Den har sin utgångspunkt i vad pedagogen tycker är viktigt för eleverna att lära sig och hur lärandet sker (Lillemyr, 2002). Vi ser en koppling mellan olika pedagogiska grundsyner och hur man möblerar klassrummet. När man utvecklas som människa och kontinuerligt får pedagogiska erfarenheter sker automatiskt en förändring av grundsynen. Det centrala begrepp som genomsyrar den nya läroplanen, Lpo 94 är det livslånga lärandet (ibid.).

En pedagogs professionella färdighet bör baseras på kunskaper om många alternativa pedagogiska synsätt. Alla undervisningsmetoder har sin utgångspunkt i någon typ av människosyn och samhällssyn. Alla pedagogiska metoder är beroende av den organisatoriska och den faktiska skolverkligheten. Om man ska bedöma undervisningsmetoden måste man undersöka med vilken grad av effektivitet som de uppsatta målen uppnås. Effektiviteten bör även mätas mot hur svåra målen är att nå. Det finns ingen metod som löser alla undervisningsproblem. Undervisningsmetoderna förändras också av vilka kunskaper som olika tider efterfrågar (Arfwedson & Arfwedson, 1998). Synen på samhälleliga behov och mänskliga ideal finns i varje epok. Skolan är en institution som är framvuxen ur ett samhälle som kontinuerligt har förändras genom åren. I samma takt som behov, normer och ideal förändras så måste även utbildningen förändras (Arfwedson & Arfwedson, 1991).

Vi har funderat mycket på om det går att se ett samband mellan olika pedagogiska grundsyner och möbleringen i ett klassrum. Vi har frågat oss hur vi bäst lär oss nya saker. Genom att fördjupa oss i olika grundsyner har vi försökt att se ett samband.

Behaviorismen

Behaviorismen uppstod och växte sig stark under första delen av 1900- talet. En av de största förespråkarna var F. Skinner (1904-1990). Han menade att det fanns en koppling mellan stimuli och återkoppling, som skulle förstärka ett beteende. Grundidén är att alla beteenden följs av vissa konsekvenser, detta gäller både positiva och negativa förstärkningar. I undervisningssammanhang kan detta vara att läraren ger vitsord som beröm eller rekommendationer. Det som eleven ska uppnå och kunna, styrs därmed från läraren. Det är läraren som talar om målet och visar eleven materialet. Därefter får eleven återkopplingen om resultatet är uppnått eller inte. Detta genererar att elevens eget kunskapsinhämtande blir passivt. Genom att eleven får all information presenterad för sig, svarar på frågor som ställs och därefter får återkopplingen på resultatet, behöver hon/han aldrig vara aktiv (Wikipedia, [060905]).

Behaviorismen ifrågasattes av dem som var intresserade av vad som inte var observerbart och istället vad som skedde med eleven inne i huvudet. Lev S Vygotskij (1896-1934) och Jean Piaget (1896-1980) var några av de främsta forskarna som undersökte dessa frågor inom det som kallas kognitivismen. (ibid.).

Kognitivism

Kognitivismen förespråkar att inläring sker genom att man bygger vidare på det som eleven redan kan. Det som eleven redan kan kommer att till stor del avgöra vad hon/han kommer att uppfatta, lära, glömma och minnas. Eleverna använder befintlig kunskap för att skapa ny kunskap (Wikipedia, [060918]).

Konstruktivism

Den konstruktivistiska synen har gått ett steg längre än kognitivismen. Den riktar inte enbart in sig på hur hjärnan behandlar information, den handlar också om hur eleverna skapar förståelse utifrån erfarenheter och upplevelser. Det meningsfulla lärandet sker här genom personliga erfarenheter. Eftersom kunskap är resultatet av en personlig tolkning av erfarenheter, kan läraren inte flytta över kunskap i sin helhet till eleverna. En del av budskapet går till spillo när den förflyttas från en person till en annan. Det är synen på hur man lär sig som påverkar hur man undervisar. Konstruktivismen kan bland annat delas i två olika teorigrupper, utvecklings- och sociokulturell teori (ibid).

Utvecklingsteorin

Utvecklingsteorin där Piaget är en av de främsta förespråkarna menar att det är det individuella lärandet som skapar förståelse. Piaget var emot lärarstyrd undervisning. Här är det den egna kunskapen som är huvudmålet för inläring. Den viktigaste kunskapen var den som eleven själv införskaffade i samspel med omgivningen (Lillemyr, 2002). Eleven ska ges möjligheter att experimentera med olika ting. Det är viktigt att i undervisningen börja med rätt övningar och läroböcker i en viss ålder. Piaget förespråkade en självstyrd undervisning och ett uppgiftbaserat lärande, vilket kräver att eleverna är delaktiga i planeringen av sitt eget lärande (Egidius, 1999)

Sociokulturell teori

Den sociokulturella teorin där Vygotskij är en av de främsta förespråkarna anser att den sociala delen är av stor vikt för att skapa kunskap. För att hitta lämpliga uppgifter till eleverna måste man först lyssna på eleverna, observera dem och försöka förstå i vilken utvecklingsfas de befinner sig. Lyckas man med detta kan man handleda eleverna vidare till nästa utvecklingsfas. Detta kan ske genom att undervisningssituationen läggs upp på ett sådant sätt att eleverna utsätts för olika problem. Läraren ska arrangera innehållet i uppgiften och leda elevernas aktivitet på ett sådant sätt att eleverna själva lyckas upptäcka och konstruera meningsfulla uppfattningar om problemet. Läraren kan också bidra till diskussioner bland eleverna genom att skapa konflikter i uppgiften, genom att lägga in provokationer. När eleverna själva har sökt efter lösningar på problemen och själva hittat lösningen och kommit till slutmålet, får de oftast större tillfredställelse än om de bara har varit läraren som har bestämt vägen till målet. Vygotskij betonar det dialektiska samspelets betydelse för lärandet. Läraren ska agera handledare för eleverna och gradvis minska sin delaktighet i uppgifterna (Egidius, 1999).

Lärandemiljön

Som pedagog bör man sträva efter att kunna erbjuda eleverna en inbjudande lärandemiljö. Den ska ge eleverna gott om utrymme för att kunna använda olika arbetsformer. Det är inte alltid som eleverna kan vara delaktiga och låta majoriteten avgöra vad som ska gälla för att få en god inlärningsmiljö. Pedagoger måste istället utgå från professionella kunskaper, och strukturera om lärandemiljön på ett sådant sätt att den blir lämplig. Kernell (2002) anser att det kan bli en enda elev, som har ”den demokratiska rätten” att förändra bänkarnas placering

för alla elever i en klass. Ett exempel kan vara när en elev inte kan sitta i den aktuella bänkplaceringen på grund av någon anledning, till exempel ett fysiskt eller psykiskt handikapp. Detta leder i sin tur till att klassen tvingas att göra en ny placering av bänkarna. Pedagogerna måste då motivera de övriga eleverna till varför de valt just denna möblering.

Pramling, Klerfelt och Williams Graneld (1995) menar att klassrumsmiljöns utformning påverkar pedagogiken. Även Steinberg (1998) menar att utformningen av rummet har en viktig roll. Han tycker att den ansvariga läraren för en klass gör eleverna en tjänst om han/hon utformar klassrummet annorlunda än vad eleverna är vana vid. En varierad placering är bra för att alla elever ska få större chans att sitta på ett sätt, som gynnar individens inläring. Om man är flexibel med möbleringen, anser han att man kan inspirera eleverna till att våga arbeta och lära sig på nya sätt.

Om man inte använder sig av möblering som ett pedagogiskt hjälpmedel, är det ett missbruk av resurser och möjligheter. Ett klassrum kan möbleras om på mindre än 40 sekunder om man delar ut olika ansvar till eleverna. Det är viktigt att pedagogen är flexibel och ändrar möbleringen utefter de aktuella behoven. Det gäller att inte bli bekväm och enbart behålla möbleringen för att det är enklast. Det gäller att våga prova olika placeringar för att hitta de lösningar som är bäst lämpade för den aktuella situationen. Steinberg (1998) lägger även stor vikt vid att klassrummet anpassas för att möjliggöra att eleverna både ska kunna arbeta enskilt men även kunna samverka med andra. Dessutom tycker han att man under en skoldag ska kunna genomföra såväl tysta som högljudda aktiviteter. För att det ska vara möjligt att få en flexibel klassrumsmöblering, behövs det en pedagog som kan se möjligheterna och dessutom inse att elevernas pedagogiska arbetsformer hänger samman med möbleringen (ibid.).

I de allra flesta klassrum är det katederväggen med skrivtavlan som representerar den punkt i rummet varifrån kontrollen över undervisningssituationen utgår. Om man flyttar undan katedern till ett hörn i klassrummet, och sedan placerar bänkarna till exempel i ring, bör man tänka på att nya mönster för makt kommer att uppträda (Broady, 2004). I detta fall har makten och den viktigaste platsen i klassrummet istället blivit ringen och det som finns i den. Detta har automatiskt skett för att allas blickar har riktats åt det hållet. Här är det också viktigt att tänka på att elevernas roll i förhållande till varandra påverkas. Om man som ovan skulle placera bänkarna i ring, kan det leda till att några elever känner sig utsatta medan andra kan

uppleva att de blir sedda. Exempelvis om bänkarna är placerade i ring, kan det bli svårt att gömma sig, att söka trygghet bakom någon.

Som pedagog är det viktigt att man är medveten om vem man vill att fokus ska riktas mot, innan man möblerar klassrummet. Vill man att klassrummets främre del ska vara den centrala platsen i rummet, bör man placera bänkarna så att elevernas blickar styrs mot denna punkt. Bengtsson (1998) påpekar att om man har placerat bänkarna för att elevernas blickar ska riktas framåt, bör man tänka på att inte sätta upp viktiga föremål på väggen längst ner. För det blir då endast pedagogen som kommer att kunna se dem. Denna infallsvinkel är också viktig att tänka på, för att elevernas arbeten som sätts upp på väggarna ska få en betydelsefull plats i klassrummet.

Undervisningsformer

De undervisningsformer som många pedagoger använder sig av i dag, är fortfarande lika de sätt som man använde sig av under medeltiden. Där skedde undervisningen i kyrkan, med katederundervisning och envägskommunikation. Vi har under vår verksamhetsförlagda utbildning sett att många av de gamla arbetsformerna finns kvar i dagens skola. Ofta är det läraren som står längs fram och ger eleverna instruktioner till uppgifter som de ska utföra. I Skolverkets rapport, Bilden av skolan (1993) beskrivs att elever har brister i att förstå sammanhang, lösa och analysera problem. Orsakerna till detta lägger Skolverket vid att den traditionella katederundervisningen inte tränar eleverna på detta, och att pedagogik som bygger på att svaren är rätt eller fel, gör att eleverna inte behöver reflektera eller granska.

Eliasson (1994) anser att eleverna förmodligen kan *lära* sig olika färdigheter genom disciplinerad katederundervisning. Däremot hävdar han att för att kunna *behärska* dessa måste man använda sig av en helt annan undervisningsform. Han menar att praktiska övningar i grupp ger eleverna möjlighet till övning och delaktighet. För att eleverna ska ta till sig ett livslångt lärande måste elevernas kunskaper bearbetas. Genom att eleverna får till sig fakta måste de bearbeta den nya kunskapen för att få en förståelse. Därefter måste de ges möjligheten att öva in de nyvunna kunskaperna, som i sin tur leder till en färdighet. När de sedan kan använda den nya kunskapen i en ny situation har de vunnit förtrogenhet.

Troligtvis kommer lagarbete bli allt vanligare för att klara arbetsuppgifter i vårt kommande arbetsliv. Dessutom kommer ofrivilliga arbetsbyten bli naturliga inslag i det framtida arbetslivet. Skolan bör därför överväga detta, och förbereda eleverna genom att använda sig av en pedagogik som inbjuder till grupparbeten i olika konstellationer bland eleverna. Problemmetoden, som den amerikanska pedagogen John Dewey (1859-1952) förespråkade, är ett exempel. Den gick ut på att eleverna skulle förläggas ett problem som de sedan skulle uppmuntras att lösa i grupp. Dewey menade att en grupp elever som arbetar tillsammans för att lösa intellektuella eller praktiska uppgifter, samtidigt får en moralisk och social träning (Arfwedson & Arfwedson, 1991).

Metod

Undersökningsdesign

Vi har valt att genomföra en studie med hjälp av olika forskningsmetoder, enkäter och observationer. Dessa har vi valt för att vi vill kunna se om det finns ett samband mellan möblering, där vi valt att använda oss av observationer och undervisningsformer där vi valt att använda enkäter. Dessa kvantitativa metoder har vi valt eftersom vår strävan var att samla in ett stort underlag till vår undersökning. Detta gjorde vi för att resultatet skulle kunna bli generaliserbart för en hel kommun. Där vi kunde förklara ett eventuellt samband mellan bänkmöbleringar och undervisningsformer. Innan vi åkte ut för att besöka skolorna och påbörja våra observationer, lämnade vi ut provenkäter till sju pedagoger på en skola som inte skulle ingå i vår undersökning. Detta gjorde vi för att vi skulle få möjlighet att se om vår enkät var enkel att förstå, och det ledde till att vi gjorde några smärre justeringar på några av enkätens frågor. Därefter kände vi oss redo för att lämna ut vår enkät till de pedagoger vars klassrum, vi skulle observera.

Instrument

Vår enkät bestod av 12 frågor som berörde frågor om vem och vad som styr hur ofta och när möbleringen ska förändras i klassrummet och vilka arbetsformer som används. Frågorna berörde även vem och vad som styr var och när eleverna ska byta plats i klassrummet. Dessutom frågar vi om betydelsen av klassrummets utformning. Svarsalternativen besvaras genom en femgradig attitydskala (se bilaga 2).

Vi valde också att använda oss av strukturerade observationer, för att få fram de fakta som vi var intresserade av. Observationsprotokoll 1 är ett ifyllnadsprotokoll där vi under observationstillfällena bara kan kryssa i rutan som stämmer med observationen. I protokollet noterade vi om det var bänkar eller bord som eleverna satt vid. Om det var en kvinnlig eller manlig lärare i klassen och hur eleverna satt placerade i klassrummet. En annan aspekt som vi tittade på var om flickor satt bredvid flickor och pojkar satt bredvid pojkar, om de satt varannan flicka varannan pojke eller blandat. Dessutom tittade vi på var katedern var placerad och om klassen var årskursbunden eller integrerade (se bilaga 4). Med hjälp av observationsprotokoll 2, tittade vi på hur bänkarna stod placerade i olika klassrum. Vi fyllde i klassrummets nummer vid den beskrivningen som stämde. I våra figurer över olika klassrum, föreställer vi oss att svarttavlan/whiteboardtavlan finns till höger i figurerna (se bilaga 5). För att vi sedan skulle kunna samman ställa detta på vårt sammanställningsprotokoll. Detta protokoll var upplagt så att alla skolorna hade varsin kolumn, som vi sedan fyllde i utefter vilken möblering som stämde. Detta protokoll var till hjälp när vi sammanställde vårt material. Dessutom kunde vi med hjälp av protokollet lätt se den totala bänkplaceringen (se bilaga 6).

Urval

Vi valde att gå ut till samtliga 19 kommunala skolor i en västsvensk kommun. Detta gjorde vi för att vi ville undersöka ett antal klassrum som arbetade under samma skolplan och med samma uppdragsgivare. Vi ansåg att det skulle bli ett ärligare resultat om vi inte tog med friskolorna som har en annan ekonomisk förutsättning, som i sin tur kan påverka val av möbler. I årskurserna 1-5 har de ofta ett eget klassrum medan de i årskurserna 6-9 ofta får flytta runt mellan olika klassrum. På grund av att vårt arbete var tidsbegränsat bestämde vi oss för att inrikta oss på årskurserna 1-5. Vi besökte årskursbundna klasser (alla elever går i samma årskurs) och integrerade klasser (eleverna är från olika årskurser i samma klass).

Vi observerade 140 stycken klassrum och fick in 108 enkäter. Det stora bortfallet av enkäter berodde på olika anledningar:

- En pedagog tackade nej till att delta i enkätundersökningen.

- Vi utförde undersökningen två veckor innan sommarlovet vilket resulterade i att flera klasser var på skolresa. Vi kunde därmed enbart se klassrummet men inte möta läraren.
- På en skola fick vi endast se två klassrum och träffa två pedagoger. Den egentliga anledningen till detta uppgavs aldrig för oss. Detta var något som rektor och personal hade beslutat.
- En skola hade precis drabbats av en olyckshändelse vilket resulterade i att vi i stor utsträckning endast kunde observera klassrummen, men inte träffa pedagogerna.

Större delen av bortfallet av enkäterna kom från två av skolorna men vi bedömde att detta inte skulle ha någon större påverkan av det totala resultatet. Vi valde att även använda de klassrumsobservationer som vi inte fått in några enkäter ifrån. För att detta inte ska påverka resultatet av undersökningen har vi lagt in dem i vårt analysprogram på ett sådant sätt att de inte är bundna till klassrummet.

Genomförande

Efter att vi justerat vår enkät, ringde vi upp alla berörda rektorer. Vi berättade vad vårt arbete skulle handla om och därefter bad vi om tillåtelse att komma till deras skola och lämna ut enkäterna och göra våra observationer. När vi fått tillåtelse åkte vi ut till skolorna en efter en enligt våra avtalade tider.

I varje klassrum presenterade vi oss och berättade vårt ärende (se bilaga 3). Medan pedagogen svarade i formuläret¹ som endast tog några få minuter att fylla i (se bilaga 2), pratade vi med eleverna eller hjälpte dem med skolarbetet. Samtidigt som vi hjälpte eleverna, fyllde vi i vårt observationsprotokoll. För att vi skulle kunna få bådas intryck av observationen, ansåg vi att det var viktigt att båda var närvarande vid varje observationstillfälle. Fangen (2005) menar att det är bra att ha några hållpunkter för vad man ska se efter under en observation. Detta hjälper observatören att styra blicken mot det rätta syftet. Vi kan konstatera att våra formulär (se bilaga 4 och 5) var till stor hjälp under våra observationer.

Vår avsikt var att inte avslöja för mycket detaljer och information om syftet till de pedagoger som vi var i kontakt med. Om vi hade berättat för mycket kunde undersökningen ha styrts

---

¹ En av pedagogerna ansåg sig inte ha tid att delta i enkätundersökningen.

medvetet åt ett önskat håll och pedagogerna hade gett oss svar som var påverkade av vad vi berättat om syftet med enkäten. Det är då bättre att man mer detaljerat anger syftet efter undersökningen (Kvale, 1997).

Analys

Vi sammanställde först all data vi fått in på vår sammanställningsenkät (se bilaga 6). Därefter numrerade vi enkäterna så att vi kunde koppla dem till observationerna. Efter detta förde vi in all data i datorprogrammet SPSS² för att kunna analysera observationerna och enkätmaterial. Vi har signifikansprövat vårt undersökningsmaterial, olika variabler har ställts mot varandra med hjälp av Pearson Chi-square test. Vi använde oss av en signifikansnivå på 95 procent säkerhet, alltså $p \leq 0,05$. Detta används för att prova sannolikheten på resultatet (Wahlgren, 2005).

1. För att få tydligare resultat av vår undersökning har vi valt att göra vissa hopslagningar av kategorier. Detta gör vi för att få ett större omfång i varje grupp och det resulterar i att det blir lättare att få fram ett relevant resultat. Vi har delat in årskurserna i yngre/äldre där vi har valt att kalla år 1, 2 och 3 för de yngre åldrarna och år 4 och 5 för de äldre åldrarna. Detta har vi gjort med hänvisning till den gamla uppdelningen mellan låg- och mellanstadiet. Dessutom har vi under vår vfu sett att det finns en tendens att man använder sig av skilda arbetssätt mellan stadierna.

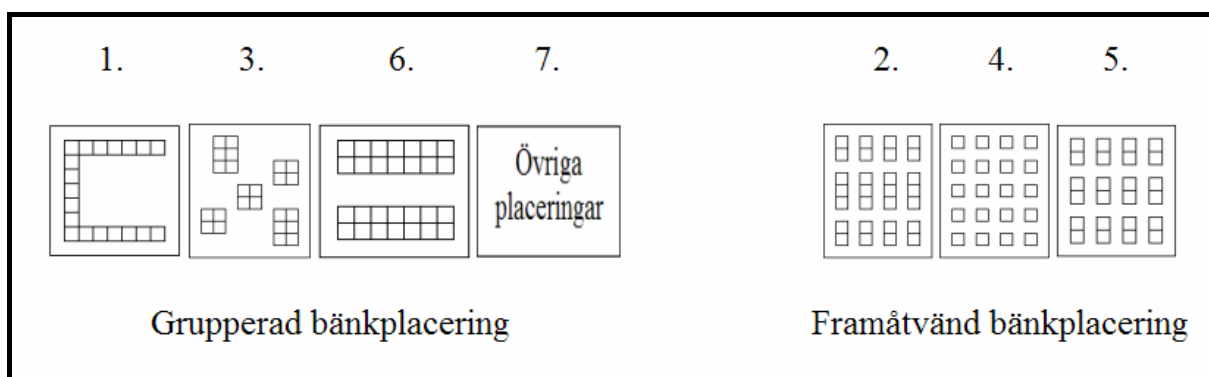
2. Vi har även gjort avgränsningar när det gäller de olika bänkplaceringarna. Där har vi slagit samman möblering 1, 3, 6 och 7 som står icke-traditionellt, som vi kallat för grupperad bänkplacering. Möbleringsmodellerna 2, 4 och 5 som står traditionellt kallar vi för framåtvänd bänkplacering (se figur 1). Uppdelningen har vi gjort för att vi vill se om arbetsformerna skiljer sig mellan den icke-traditionella och den traditionella möbleringen.

---

² Version 13.0, Hemma i bostaden. Gäller för Campus Vänersborg 060101-060831

Figur 1. Uppdelade bänklaceringar.

3. Vi har även gjort grupperingar av enkätens svarsalternativ, där vi har slagit ihop alternativ ett och två med varandra och alternativ fyra och fem. Mittenalternativet har vi låtit vara på grund av att det inte går att välja vilken sida det skulle tillhöra. Detta innebär att vi har fått tre svarsalternativ istället för fem (se bilaga 2).

Etiska överväganden

Det är viktigt att redan i början av planeringen, ta med de etiska aspekterna, till exempel att tänka på hur man ska säkra konfidentialiteten (Kvale, 1997). Det är också viktigt att man inte glömmer att betona för informanten att medverkan är frivillig, anonym och kan avslutas när som helst. Detta betonade vi skriftligt (se bilaga 1) och även muntligt när vi besökte de olika klassrummen. Innan vi utförde våra observationer kontaktade vi de berörda rektorerna, för att få deras medgivande till att utföra våra undersökningar på skolorna.

I analysarbetet har vi numrerat enkäterna istället för att namnge dem. Detta har vi gjort för att försvåra identifikationen av skolorna och klassrummen. När vår undersökning är färdig kommer vi att förvara all data, som vi samlat in under vår pågående undersökning, på ett säkert ställe där inga obehöriga kan ta del av det. Detta gör vi för att skydda informanternas och skolornas identitet.

Metodreflektioner

Hade vi observerat utan våra formulär, hade vi fått en allmän bild av klassrummen. Men i vår undersökning var det inte detta som var syftet, utan vi ville titta mer specifikt på möbleringen i klassrummen. Om vi inte hade haft formulären, menar vi att det troligtvis vore lätt att man hade glömt att observera vissa delar i några av klassrummen, vilket i sin tur hade inneburit ett mindre tillförlitligt resultat av undersökningen.

Redan när vi var ute och besökte de olika skolorna började vi ana att vi formulerat fråga nummer 12 (*Om vi jobbar med enskilt arbete, så ska det vara tyst:*) i vår enkät på ett otydligt sätt. Vi fick många frågor om vad vi menade med ”tyst”. Pedagogerna tolkade denna fråga på olika sätt. Till exempel några trodde att vi menade att det skulle vara absolut tyst och några trodde att vi menade att det inte skulle förekomma något spring men att man fick diskutera viskande med varandra. Vi tror att detta har påverkat resultatet av denna fråga vid vår analys.

En brist vi ser i vårt arbete är att vi inte har haft med någon fråga om pedagogerna förändrar möbleringen vid olika arbetsformer. Vid en framåtvänd möblering undrar vi om de sitter på sina vanliga platser eller om de eventuellt sitter i ring på golvet vid klassdiskussioner. Och om de möblerar om vid grupparbete. Dessa frågor hade gett ytterligare djup i vårt arbete.

Resultat

Vi har valt att dela in resultaten i följande kategorier: möblering, styrning och delaktighet, arbetssätt och arbetsformer samt integrerade klasser

Möblering

Vi har sett att det finns skillnader i vilka möbler som används på de olika skolorna. Av de 19 skolor som vi har observerat, har tre skolor enbart bänkar i klassrummen. Sju av skolorna har enbart bord och resterande har en blandning. Dock har en majoritet av dem som har blandat, ändå flest bänkar. Vi har funnit att det är vanligare med bord i de yngre åldrarna, 56 av 82 klassrum har detta. I de äldre åldrarna använder man sig oftare av skolbänkar där 39 av 58 klassrum möbleras med bänkar. Vi ser ett klart mönster att de klasser som har bänkar, möblerar om oftare än de som har bord ($\chi^2=29,33$ och $p<0,01$) se (tabell 1).

Tabell 1. Hur ofta möblerar de om i förhållande till olika möbler?

Vilka möbler används?	Hur ofta möblerar ni om?			Totalt
	Sällan	Varken eller	Ofta	
Bänkar	6	22	24	52
	12 %	42 %	46 %	100 %
Bord	34	7	15	56
	61 %	13 %	27 %	100 %
Totalt	40	29	39	108
	37 %	27 %	36 %	100 %

Majoriteten av de kvinnliga pedagogerna föredrar att placera bänkarna grupperade. Endast 8 av de 140 klassrum som vi undersökt, har män som klasslärare. Sju av dessa föredrar en framåtvänd bänkplacering. Vid vår första analys av detta ansåg vi att vi kunde se en tendens att män oftare än kvinnor föredrog en framåtvänd bänkplacering. Men när vi tittade närmare på detta såg vi att de flesta männen arbetade i de äldre årskurserna och där använder man överlag oftare framåtvänd bänkplacering. Vår slutledning är att det varit allt för få män i vår undersökning för att vi ska kunna dra någon slutsats om att män skulle föredra en annan möblering än vad kvinnor gör.

Pedagogerna i de yngre åldrarna anser inte att utformning av klassrummet hindrar dem att pedagogiskt möblera i lika stor utsträckning som pedagogerna i de äldre klasserna. De flesta pedagogerna (86 av 108) anser att de ska bestämma var och när eleverna ska byta sin fasta plats i klassrummet. Vi ser ingen skillnad i årskurserna gällande elevernas delaktighet i beslutet om var de ska ha sin fasta plats. Däremot ser vi att när eleverna blir äldre byter de sin fasta plats oftare än vad de yngre eleverna gör.

Det finns ett signifikant värde mellan var katedern står och hur bänkarna placeras. Vi ser ett samband mellan att en grupperad bänkplacering oftast har katedern stående vid en av sidorna längst fram i klassrummet, medan de som ställer katedern mitt fram oftast har en framåtvänd bänkplacering ($\chi^2=6,38$ och $p<0,05$) se (Tabell 2).

Tabell 2. Katederns placering i förhållande till möblering.

Var står katedern?	Bänkars placering		Totalt
	Grupperade	Framåtvänd	
Mitt fram	23	32	55
	42 %	58 %	100 %
Sidan fram	46	26	72
	64 %	36 %	100 %
Annan placering	8	5	13
	62 %	39 %	100 %
Totalt	77	63	140
	55 %	45 %	100 %

I de yngre åldrarna är det vanligt att bänkarna står grupperade, men däremot i de äldre åldrarna är det vanligare att de står framåtvända ($\chi^2=5,66$ och $p<0,01$) se (Tabell 3).

Tabell 3. Bänkars placering i förhållande till årskurs.

Årskurs	Bänkars placering		Totalt
	Grupperade	Framåtvänd	
År 1-3	52	30	82
	63 %	37 %	100 %
År 4-5	25	33	58
	43 %	57 %	100 %
Totalt	77	63	140
	55 %	45 %	100 %

Vi har sett att de som placerar bänkarna framåtvända oftare möblerar om, än de som använder sig av en grupperad bänkplacering. Det är däremot oftast de som använder sig av en grupperad bänkplacering som tar hänsyn till klassrummets utformning när de ska möblera. De är också i större utsträckning missnöjda med utformningen av klassrummet.

Styrning och delaktighet

En stor majoritet, 92 av 108 pedagoger, oavsett årskurs uttrycker att det är pedagogen själv som ska bestämma var elevernas bänkar ska stå placerade. 75 av 108 pedagoger anser att de har placerat bänkarna utrymmesmässigt bäst, efter klassrummets form och storlek för att passa undervisningen. Det framgår att man oftare placerar om bänkarna i de äldre åldrarna än vad man gör i de yngre ($\chi^2=14,75$ och $p<0,01$) se (tabell 4).

Tabell 4. Hur ofta möbleras det om i förhållande till årskurs?

Årskurs	Hur ofta placerar ni om bänkarna?			Totalt
	Sällan	Varken eller	Ofta	
År 1-3	32	11	18	61
	53 %	18 %	30 %	100 %
År 4-5	8	18	21	47
	17 %	38 %	45 %	100 %
Totalt	40	29	39	108
	37 %	27 %	36 %	100 %

Vi hittade inga tydliga mönster på hur eleverna sitter i ett genusperspektiv i de olika åldrarna. Däremot kan man se att den vanligaste placeringen är att eleverna blandas.

Arbetsätt och arbetsformer

81 av 108 pedagoger som vi har besökt anger att de ofta arbetar med grupparbete i sina respektive klasser. Man ser samtidigt att vid en grupperad bänkplacering, arbetar man oftare med grupparbeten än vid en framåtvänd placering. 11 av 52 pedagoger som arbetar i ett klassrum med en framåtvänd möblering har angett i svarsalternativet att de sällan arbetar med grupparbete, medan endast 3 av 56 pedagoger svarar sällan vid en grupperad bänkplacering. Totalt var det 14 av 108 pedagoger som svarade att de sällan arbetar med grupparbete i klassen. Klassdiskussioner är något som förekommer oftare i de klasser som har en framåtvänd bänkplacering, här gäller detta framförallt i de yngre klasserna. Totalt var det 103 av 108 pedagoger som svarade att det ska vara tyst vid enskilt arbete oavsett möblering.

Integrerade klasser

När vi jämför de integrerade klasserna med de årskursbundna klasserna ser vi en antydning att de integrerade arbetar oftare med grupparbeten. Vi såg ingen skillnad när det gäller klassdiskussioner. Men det var mer sällsynt med enskilt arbete i de integrerade klasserna. Deras klassrum möbleras i större utsträckning grupperat än vad det genomsnittliga klassrummet gör ($\chi^2=11,39$ och $p<0,01$) se (tabell 5).

Tabell 5. Bänkars placering i förhållande till olika klasser.

Klasser	Bänkars placering		Totalt
	grupperade	framåtvänd	
Integrerade	15	1	16
	94 %	6 %	100 %
Delvis integrerade	12	15	27
	44 %	56 %	100 %
Årskursbundna	50	47	97
	52 %	49 %	100 %
Totalt	77	63	140
	55 %	55 %	100 %

Resultat i förhållande till syfte

Det var 92 av 108 pedagoger som menade att läraren själv ska bestämma hur och när möbleringen skulle ändras. Det är dock de klassrum som har en framåtvänd möblering och består av bänkar som möbleras om oftare än andra klassrum. Detta genererar i att de äldre klasserna möblerar om oftare på grund av att de sitter framåtvända i större utsträckning.

I de integrerade klasserna arbetar de ofta med grupparbete, där har de en grupperad möblering. Vi har sett att även i de årskursbundna klasserna arbetar man oftare med grupparbete vid en grupperad möblering. Däremot vid klassdiskussioner och enskilt arbete ser vi inga skillnader mellan de olika möbleringarna.

Diskussion

Möblering

En överraskning för oss var att det fanns mycket bänkar i klassrummen som vi besökte. Vi trodde att det bara skulle vara ett fåtal klassrum med bänkar men vi hittade 65 klassrum som hade enbart bänkar. Många av pedagogerna uttryckte att de föredrog bänkar framför bord. De angav att det berodde på många olika orsaker som trygghet för eleverna (de vet var de har sitt skolmaterial), en lugnare klassmiljö (inget onödigt spring) och lättare att justera möblerna till varje elev.

I vår analys av undersökningen såg vi att det var vanligare med bord än bänkar i de yngre åldrarna. Detta förvånar oss, i och med att många av pedagogerna har påpekat att bänkar ger mer trygghet till eleverna. Är det inte då de yngre eleverna som skulle behöva ha tryggheten i skolstarten? Våra funderingar har fört oss till den slutsatsen att det kanske inte är för elevernas trygghet utan istället lärarens behov av struktur. En annan orsak till att de äldre eleverna sitter vid bänkar kan bero på att de oftast har mer material och då är det bra att ha det nära.

Molin (2006) skriver i en artikel i Smålandstidningen den 29/5 -06 att det hade blivit en ökad efterfråga på skolbänkar. Artikeln handlade om ett företag i Tranås som är ensamma om att tillverka skolbänkar i Sverige. De var glada för att företaget hade fått en ökad efterfrågan på skolbänkar de senaste åren. Vi blev naturligtvis intresserade och kontaktade Jan Cedergren på Tranås Skolmöbler AB. Han berättade att de säljer fortfarande mest bord. Detta trodde han berodde på att man inte använder bänkar på högstadiet och gymnasieskolan. Cedergren påtalar att efterfrågan på skolbänkar har ökat och är stor, trots att priset för en bänk är högt i förhållande till ett bord. Vi frågade om det fanns olika storlekar på bänkarna och han svarade att det är en standardstorlek 65x55. Han berättade vidare att bänkarna i stort ser ut som de gjorde när han var liten. Den enda skillnaden som han kom på var att man utvecklat en ljuddämpande bordsyta (personlig kommunikation).

I vår undersökning har vi sett att de som använder bänkar möblerar om oftare än de med bord. Vi tror att det kan upplevas enklare att möblera om bänkar, trots att vi anser att bänkarna borde vara tyngre och otympligare att flytta. Vår uppfattning är att om man använder bord har man tänkt igenom placeringen noggrannare, och det istället är vanligare att man flyttar om eleverna och låter möblerna stå kvar.

Pedagogerna i de yngre åldrarna som vi besökt svarar att klassrummens utformning hindrar dem att pedagogiskt möblera som de skulle ha önskat. Detta stämmer bra överens med det som vi läst i De Jong (1995), hon menar att det inte finns några skolbyggnader som är anpassade för den gälland läroplanen.

Vi har dessutom sett att många klassrum fortfarande har kvar katedern längst fram i klassrummet. Detta såg vi framförallt i klassrum där bänkplaceringen var framåtvänd. Livet förändrar sig ständigt, men utvecklingen står mer eller mindre still i skolan. I dagens klasser fungerar det inte längre med envägskommunikation. Man bör istället ha en flervägskommunikation där samspel måste ske mellan flera personer för att utveckla elevernas sociala kompetens (Egerbladh & Tiller, 1998). Här kan man dra paralleller till kyrkan där prästen har sin auktoritet genom att envägskommunicera med sin församling. Detta leder också in oss på Nordin-Hultman, (2004) som påpekar att olika rum skapar olika maktrelationer. Rummen säger något om hur man är som person och vem man är. Hon jämför också prästen/läraren och församlingen/klassen. Det pedagogiska rummets möblering talar om för eleven hur och vad den ska göra. Även här jämför hon olika rum och vad de signalerar, till exempel ett museum, ett varuhus eller ett klassrum alla signalerar olika budskap. Tittar vi tillbaka drygt ett halvt sekel, konstaterar vi att det inte har skett så stora förändringar gällande möbleringen i skolan. Dagens skolor liknar fortfarande dagens svenska kyrka (Björklid, 2005). Steinberg gör en jämförelse mellan arbetsplatsen och skolan. Han frågar sig: "Vilken arbetsplats klarar sig i dag med 80 år gamla arbetsmetoder?" (Steinberg, 1998, s.14).

Att katedern oftast står längst fram i klassrummet, kan bero på att det är praktiskt att använda den som ett avlastningsbord vid genomgångar. Oftast sker dessa framme vid svarta tavlan/whiteboarden, därför kan detta vara en förklaring till att katedern placeras just där. En annan förklaring kan vara att pedagogerna upplever ett behov av större auktoritet i de äldre årskurserna.

Vi är överraskade över att så många som 63 klassrum är möblerade framåtvänt, i och med att detta resulterar i ett automatiskt fram och bak i klassrummet. Där riktas alla blickar framåt och läraren tar den centrala platsen i klassrummet. Eleverna som inte sitter längst fram får svårt att se och höra pedagogen om de skulle hamna bakom ett storvuxet barn. Det enda som de skulle se är en ryggtavla och en massa huvud (Skantze, 1989). Vi är rädda för att det i

dess klassrum lätt skapas en envägskommunikation mellan läraren och den enskilda eleven. För oss är denna metod gammal och omodern. Och vi anser att elever lär sig bäst och effektivast genom att samarbeta i olika gruppkonstellationer. Enligt Arfwedson & Arfwedson, (1991) menar Dewey att elever som arbetar i grupp utvecklar sociala färdigheter som de behöver i dagens samhälle.

Styrning och delaktighet

Vi har kommit fram till att det är pedagogerna som styr när och hur det ska möbleras om i klassrummen. Att det är pedagogerna som i stor utsträckning bestämmer var möblerna ska placeras, var tyvärr ett väntat resultat för oss. Vi undrar var elevdemokratien i dessa klasser har tagit vägen. Detta kan leda till att eleverna inte känner sig delaktiga och kanske orättvist behandlade. Och då tycker vi att det är viktigt att pedagogen förklarar sin tanke bakom möbleringen för eleverna. De har då lättare att få en förståelse till varför det är som det är. Trots att det finns en del negativt med att inte eleverna får vara delaktiga i möbleringen finns det även fördelar med att det är pedagogen som bestämmer.

- Troligtvis får alla elever sitta med alla vilket innebär att de lär känna varandra väl.
- Läraren kan anpassa placeringen efter personkemin mellan eleverna.
- Det blir ingen som behöver uppleva att aldrig bli vald.

Vi trodde att det var vanligt att man placerade eleverna, flicka, pojke, flicka, pojke o.s.v. Vi hade fått uppfattningen om att flickor framförallt fick uppgiften att tysta pojkarna. Trots att detta förekom, i liten skala fanns det inget tydligt mönster av att detta var generellt använt ute på skolorna.

Arbetsätt och arbetsformer

Om läraren eftersträvar arbetsro i klassen bör de placera bänkarna framåtvända. Denna placering anger pedagogerna även som lämplig för klassdiskussioner. Detta resultat var något som förvånade oss. Vi trodde innan undersökningen och tycker fortfarande att en gruppering av bänkarna borde vara mer gynnsam för givande gruppdiskussioner. För oss känns det mer naturligt att kunna se personerna som man diskuterar med. Vi tycker inte att det blir fallet om man sitter vid en framåtvänd möblering. Där ser man endast ansiktet på pedagogen och ryggar på klasskamraterna. Även Bengtsson (1998) påpekar att man automatiskt riktar elevernas blickar framåt om man använder sig av en framåtvänd möblering. För att få en

demokratisk diskussion där alla är delaktiga, ser vi bara en möjlighet vid framåtvänd möblering och det är att man placerar om sig, för att kunna se varandra.

I Lpo 94 betonas vikten av att eleverna ska träna sin sociala kompetens och utveckla en beredskap inför framtiden. Alla elever är olika och därför är det viktigt att ett klassrum är uppbyggt att det passar många elever. Enligt Howard Gardner har eleverna olika intelligenser som innebär att det finns många olika sätt som barn lär sig på (Lindström, 1998). Rummet bör också stimulera eleverna till att bli kreativa. Därför är det viktigt med en flexibel klassrumsmiljö.

När vi har gått runt och besökt de olika klassrummen har vi mötts av olika känslor. Vissa rum fastnade vi för direkt och vissa rum kände vi ingen trivsel i. I några rum upplevde vi att eleverna skulle sitta tysta och arbeta enskilt medan andra inspirerade till grupparbete. Pedagogerna som mötte oss i dörren till de olika klassrummen påverkade naturligtvis vår inställning till rummet. Vi upplevde en stor skillnad i de klassrum där vi blev trevligt inbjudna jämfört med de klassrum som vi fick smyga in i och göra våra observationer. Vi upplevde att pedagogen i det sistnämnda klassrummet sände ut signaler som talade om att här skulle det vara tyst och ingen skulle störas. Vi håller med Nordin-Hultman (2004) om att miljön påverkar människan. Hon menar vidare att om man hade vuxit upp i en annan miljö hade man varit en annan personlighet.

Precis som vi misstänkte visade det sig att man arbetade oftare med grupparbete om man har en grupperad bänklacering. För oss känns det självklart att om man sitter i grupp blir det lättare att arbeta tillsammans med andra. Vi tror att det upplevs som mer omständligt att arbeta i grupp om man har en framåtvänd möblering.

Integrerade klasser

En anledning till att det möbleras mer i grupp i de integrerade klasserna kan bero på att de vill gruppera eleverna efter ålder i klassrummet. Vår uppfattning är dock att eleverna blandas mellan de olika åldrarna för att kunna hjälpa och stötta varandra genom kommunikation med varandra. Resultatet visade också att det var ovanligare med enskilt arbete i de integrerade klasserna, vilket stärker vår uppfattning om att kommunikation mellan eleverna förekommer ofta. Vid denna arbetsform är en grupperad möblering praktisk.

Pedagogisk grundsyn

Vi tycker att vi ser ett mönster mellan de olika teorierna och arbetsformerna i klassrummet. Behaviorismen förespråkar enskilt arbete, där eleven sitter passiv och får till sig kunskap. Läraren står fram i klassrummet och förmedlar ny kunskap. Här tolkar vi att det finns ett samband mellan behaviorismen och den framåtvända möbleringen där man sitter ifrån varandra enskilt i sina rader.

Piaget förespråkade att den enskilde eleven skulle arbeta för sig själv med egna uppgifter. Och att det är läraren som ska bestämma vilket material som är lämpligast för den aktuella årskursen. Detta kopplar vi till dagens enskilda arbete. I vår undersökning har vi sett att enskilt arbete förekommer oftare i framåtvänd möblering. Piagets arbetssätt med ett uppgiftbaserat lärande utan lärarstyrda lektioner, kopplar vi till en årskursbunden klass där läroböcker och annat material är avsedda för en viss ålder på eleverna. Förhoppningsvis är detta arbetssätt gammalt och förlegat och inte använt i dagens skolor. Vi tror också att förr var det eleverna som fick anpassa sig till böckerna men att det nu är tvärt om, böckerna anpassas till eleverna.

Vi tycker att Vygotskijs arbetssätt skulle passa utmärkt i de integrerade klasserna. Där alla eleverna kan hjälpa varandra oavsett ålder. I ett klassrum med olika åldrar finns det mycket att lära av varandra, inte bara teoretiska kunskaper utan också emotionella erfarenheter som är viktiga kunskaper. Socialkonstruktivismens anhängare förespråkar att undervisningen ska ske i ett socialt samspel med omgivningen. Därför passar också Vygotskijs tankar in i den årskursbundna klassen, som sitter i grupp. Vår tolkning är att en grupperad möblering är den som är gynnsammast för ett samarbete med klasskamraterna. Vygotskij anser att man lär sig bäst genom att diskutera sig fram till olika lösningar på problem. För oss känns det därför naturligt att koppla ett arbetssätt som genomsyras av mycket grupparbete till denna teori.

För oss känns det som om det är Vygotskijs teorier som vi skulle vilja arbeta utifrån. Men vi är också medvetna om att detta arbetssätt kanske inte passar alla elever. Då kan de andra teorierna komplettera undervisningen på ett bra sätt.

Förslag till fortsatt forskning

Bänkars placering är av stor vikt för elevernas utveckling. Detta område är stort och relativt outforskat, under arbetets gång har nya frågor dykt upp för oss. Det skulle till exempel varit intressant att få ta del av en studie med utgångspunkt i år 6-9. Man hade då kunnat jämföra och sett om det fanns några skillnader eller likheter med vår studie.

Vi har många gånger önskat att vi haft längre tid på oss, för att kunna besöka de olika klassrummen vid flera tillfällen under ett läsår. Då hade vi haft möjlighet att se om man alltid möblerar framåtvänt, grupperat eller om man blandar. Dessutom vore det intressant att se om den möbleringen som klasserna hade vid vårt besök berodde på att det var slutet av läsåret, eller om det inte spelade någon roll vilken tidpunkt på året vi hade besökt dem.

Något som vi ofta har funderat på, är om den läroplan som gällde när pedagogen utbildade sig har betydelse för hur pedagogen möblerar klassrummet. Det talas ofta om att man undervisar efter den läroplan som gällde när man utbildade sig.

Referenslista:

- Arfwedson, Gerd & Arfwedson, Gerhard. (1991). *Didaktik för lärare*. Stockholm: HLS
- Arfwedson, Gerd & Arfwedson, Gerhard. (1998). Traditionernas framväxt, Svedberg, Lars & Zaar, Monica. *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber
- Bengtsson, Jan (1998). Rumsgestaltning och tidsreglering i klassrummet. *Pedagogiska magasinet* Nr 3 (3-98). s. 35- 39.
- Bjurström, Patrick (2000). (2.uppl.). Att anpassa skolbyggnader till nya arbetsformer – en fallstudieundersökning av grundskolor byggda på 1950- och 60- talet. *Lärande och fysisk miljö*, Myndigheten för skolutveckling. Stockholm: Liber.
- Björklid, Pia. (2005). *Lärande och fysisk miljö. En kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Broady, Donald. (2004). *Den dolda läroplanen*. Särtryck ur *Kritisk utbildningsskrift*, 1968.
- De Jong, Marjanna. (1995). Att beskriva och tolka skolbyggnadens utformning. *Kritisk utbildningsskrift*. Nr 77 (1-95). s. 44-49.
- Egerbladh, T & Tiller, T. (1998). *Forskning i skolans vardag*. Lund: Studentlitteratur
- Egidius, Henry. (1999). *Pedagogik för 2000- talet*. Stockholm: Natur och Kultur
- Eliasson, Gunnar. (1994). Problemformulering, resultat och förslag. I SOU 1994: 45 *Grunder för livslångt lärande, En barnmogen skola 173-287*. Stockholm: Fritzes
- Fangen, Katrine. (2005). *Deltagande observation*. Malmö: Liber
- Granberg, Birgitta. (1996). *Meningsfullt skolarbete*. Solna: Ekelund
- Kernell, Lars- Åke. (2002). *Att finna balanser*. Lund: Studentlitteratur
- Kvale, Steinar. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Lillemyr, Ole Fredrik. (2002). *Lek – upplevelse – lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber
- Lindström, Lars. (1998). Gardner om hur vi tänker. Svedberg, Lars & Zaar, Monica. *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber
- Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94* (1998)
Länkadress: <http://www.skolverket.se/skolfs?id=258>
- Molin, Bodil. (2006). Ökad efterfrågan på skolbänkar. *Smålandstidningen* 2006-05-29. s. 19
- Nordahl, Tommy. (2003) Skolbyggnadens historia. *Kritisk utbildningsskrift*. Nr 112 (4-03). S. 6-12

Nordin-Hultman, Elisabeth. (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Stockholm: Liber

Pramling, Ingrid, Klerfelt, Anna & Williams Granelid, Pia. (1995). ”Först var det roligt, sen blev det tråkigt och sen vande man sig...” *Barns möte med skolans värld*. Rapport från Institutionen för metodik i lärarutbildningen. Nr 9. Göteborgs universitet.

Skantze, Ann. (1989). *Vad betyder skolhuset?* Stockholm: Pedagogiska institutionen Stockholms universitet

Skolverket, (1993). *Bilden av skolan*. Fördjupad anslagsframställning 1994/95- 1996/97. Stockholm: Liber

Steinberg, John M. (1998). *Den nya inläringen*. Solna: Ekelund

Steinø, Nicolai. (2003). *Fag og rum i folkeskolen*. Köpenhamn: Rum Form Funktion

Wahlgren, Lars. (2005). *SPSS steg för steg*. Lund: Studentlitteratur

Wikipedia [Elektronisk] Tillgänglig:

http://sv.wikipedia.org/wiki/B.F._Skinner [060905]

http://sv.wikipedia.org/wiki/Lev_Vygotskij [060918]

Bänkarnas placering i klassrummet

Vi är två studenter från Högskolan Väst som samlar in material till vår c – uppsats. Vårt syfte är att belysa förhållandet mellan den pedagogiska arbetsformen och bänkars placering. Avsikten med enkäten är att svaren ska kunna besvaras, på några minuter. Vår enkät riktar sig till pedagoger som undervisar i årskurs 1 – 5.

Deltagandet i undersökningen är frivillig och anonym, men din åsikt är av stor vikt för resultatet.

Erika Holm & Malin Tinderholt

Bilaga 2.

	1 ggr/ läsåår	1 ggr/ termin	2 ggr/ termin	3-4 ggr/ termin	5-10 ggr/ termin	
1. Hur ofta placerar ni om bänkarna/ borden i klassrummet? (Tillfälliga förändringar räknas ej.)	☐	☐	☐	☐	☐	
2. Hur ofta byter eleverna sin fasta plats i klassrummet?	☐	☐	☐	☐	☐	
		Aldrig	Sällan	Ibland	Ofta	Alltid
3. I hur stor utsträckning bestämmer pedagogen hur skolbänkarna/borden ska vara placerade?		☐	☐	☐	☐	☐
4. I hur stor utsträckning bestämmer pedagogen var eleverna ska ha sin fasta plats?		☐	☐	☐	☐	☐
5. Hur ofta sitter eleverna på en annan plats än sin fasta under en skoldag?		☐	☐	☐	☐	☐
		Stämmer ej	Stämmer dåligt	Varken eller	Stämmer delvis	Stämmer helt
6. Utrymmesmässigt är vår placering av skolbänkarna/borden bäst för vårt klassrum:		☐	☐	☐	☐	☐
7. Klassrummets utformning hindrar oss från att ha den bänk/bordsplacering vi av pedagogiska skäl egentligen vill ha:		☐	☐	☐	☐	☐
8. Vår bänk/bordsplacering gynnar arbetsron i klassen:		☐	☐	☐	☐	☐
9. Vi jobbar ofta med grupparbete:		☐	☐	☐	☐	☐
10. Vi har ofta klassdiskussioner:		☐	☐	☐	☐	☐
11. Vi jobbar ofta med enskilt arbete:		☐	☐	☐	☐	☐
12. Om vi jobbar med enskilt arbete, så ska det vara tyst:		☐	☐	☐	☐	☐

Tack för din medverkan!

Informationen till klassen

Hejsan, jag heter Erika!

Och jag heter Malin, vi kommer från lärarprogrammet på högskolan i Vänersborg. Där utbildar man sig till att bli lärare. Jag och Erika blir färdiga lärare till jul, men innan vi blir färdiga måste vi skriva en uppsats som kallas för c-uppsats. Det är som en lång berättelse. Vi har valt att skriva om bänkars placering i olika klassrum. Därför kommer vi att åka runt och besöka alla skolorna i xxxxxxxx kommun. Där kommer vi att titta i alla klassrum i årskurserna 1-5. Vi kommer att titta på hur de olika bänkarna/borden står placerade, vi kommer även att titta på hur ni sitter kille/ tjej. Er fröken/magister har fått en enkät, det är ett papper med frågor som man kryssar i svar på. Det vi frågar om är t ex. hur ofta ni möblerar om i klassrummet. Har ni några frågor?

Fanns det inga frågor, så gick vi runt och hjälpte eleverna medan läraren fyllde i enkäten. Samtidigt fyllde vi i vårt observationsformulär.

Vi avslutade alltid med att tacka elever och lärare för att vi fått komma och titta på deras klassrum.

Bilaga 4

Skola: _____

Klass: _____
Hur sitter eleverna ?
Var står kadedern ?

☐ Kvinnlig lärare	☐ Manlig lärare	☐ Bänkar	☐ Bord
☐ F-P-F-P	☐ F-F-F-F	☐ Blandat	
☐ Mitt fram	☐ Sidan fram	☐ Annan plats	

Klass: _____
Hur sitter eleverna ?
Var står kadedern ?

☐ Kvinnlig lärare	☐ Manlig lärare	☐ Bänkar	☐ Bord
☐ F-P-F-P	☐ F-F-F-F	☐ Blandat	
☐ Mitt fram	☐ Sidan fram	☐ Annan plats	

Klass: _____
Hur sitter eleverna ?
Var står kadedern ?

☐ Kvinnlig lärare	☐ Manlig lärare	☐ Bänkar	☐ Bord
☐ F-P-F-P	☐ F-F-F-F	☐ Blandat	
☐ Mitt fram	☐ Sidan fram	☐ Annan plats	

Klass: _____
Hur sitter eleverna ?
Var står kadedern ?

☐ Kvinnlig lärare	☐ Manlig lärare	☐ Bänkar	☐ Bord
☐ F-P-F-P	☐ F-F-F-F	☐ Blandat	
☐ Mitt fram	☐ Sidan fram	☐ Annan plats	

Klass: _____
Hur sitter eleverna ?
Var står kadedern ?

☐ Kvinnlig lärare	☐ Manlig lärare	☐ Bänkar	☐ Bord
☐ F-P-F-P	☐ F-F-F-F	☐ Blandat	
☐ Mitt fram	☐ Sidan fram	☐ Annan plats	

Klass: _____
Hur sitter eleverna ?
Var står kadedern ?

☐ Kvinnlig lärare	☐ Manlig lärare	☐ Bänkar	☐ Bord
☐ F-P-F-P	☐ F-F-F-F	☐ Blandat	
☐ Mitt fram	☐ Sidan fram	☐ Annan plats	

Klass: _____
Hur sitter eleverna ?
Var står kadedern ?

☐ Kvinnlig lärare	☐ Manlig lärare	☐ Bänkar	☐ Bord
☐ F-P-F-P	☐ F-F-F-F	☐ Blandat	
☐ Mitt fram	☐ Sidan fram	☐ Annan plats	

Klass: _____
Hur sitter eleverna ?
Var står kadedern ?

☐ Kvinnlig lärare	☐ Manlig lärare	☐ Bänkar	☐ Bord
☐ F-P-F-P	☐ F-F-F-F	☐ Blandat	
☐ Mitt fram	☐ Sidan fram	☐ Annan plats	

Klass: _____
Hur sitter eleverna ?
Var står kadedern ?

☐ Kvinnlig lärare	☐ Manlig lärare	☐ Bänkar	☐ Bord
☐ F-P-F-P	☐ F-F-F-F	☐ Blandat	
☐ Mitt fram	☐ Sidan fram	☐ Annan plats	

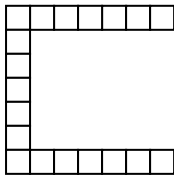

Klass: _____
Hur sitter eleverna ?
Var står kadedern ?

☐ Kvinnlig lärare	☐ Manlig lärare	☐ Bänkar	☐ Bord
☐ F-P-F-P	☐ F-F-F-F	☐ Blandat	
☐ Mitt fram	☐ Sidan fram	☐ Annan plats	

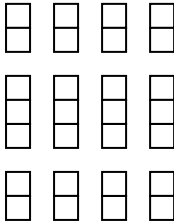

Observation av bänklacering. Skola _____

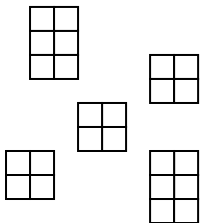
1. Hur många _____

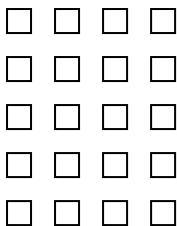
2. Hur många _____

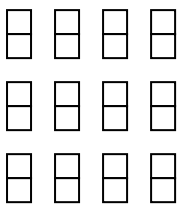
3. Hur många _____

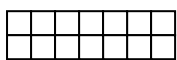
4. Hur många _____

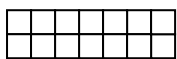
5. Hur många _____

-----

6. Hur många _____

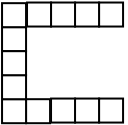
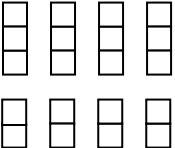
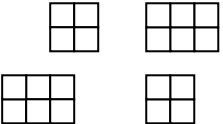
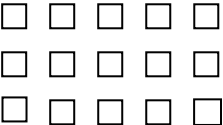
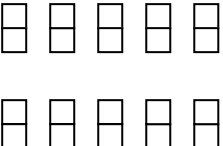
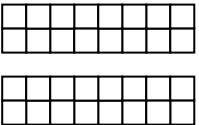

7. Hur många _____

Sammanställning

Olika bänkplaceringar	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K
	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L
A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19

																			
																			
																			
																			
																			
																			
Övriga bänkplaceringar																			
Totalt antal klassrum																			

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel. 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se